

tum bonum usum naturalium virium impediunt, sed multo magis supernaturalium. Verumtamen impedimentum hoc proveniens ex peccato ferè ejusdem rationis est in operibus supernaturalibus quæ in naturalibus, et ideo ad hanc indigentiam ac necessitatem facile applicari possunt dicta in superiori libro. Quapropter in hoc libro de intrinseca gratiæ necessitate ad actus superioris ordinis dicemus, et quia hæc necessitas in peculiari natura talium actuum fundatur, ideo quantum generalis doctrina permiserit, illam explicabimus; si qua vero difficultas bene operandi etiam his actibus ex originali peccato accreverit, ob quam major gratia ad illos necessaria sit nunc quam ante peccatum, illam etiam declarabimus.

3. *De quibus præcipue actibus tractatio instituitur.* — Suppono vero hos actus, qui per se postulant gratiæ auxilium, præcipue esse intellectus et voluntatis, nam per has potentias homo attingit Deum in se, estque capax ejus ut objecti beatitudinis supernaturalis, et ita illæ potentiæ sunt quæ objecta supernaturalia, ut talia sunt, attingere possunt. Ac propterea etiam supernaturalia præcepta per se primo de his actibus dantur; de externis vero non nisi quatenus ab his internis pendent, et ab illis solis, sicut oportet, imperari possunt. Ex quo facile quis intelliget materiam hujus libri conjunctissimam esse cum materia de virtutibus infusis, præsertim de fide, spe et charitate, et ideo non posse tractari, quin attingantur aliqua quæ de illis virtutibus disputari solent. Verumtamen ad hunc locum sola ea pertinent quæ generalia sunt, et ideo quoad fieri possit in illis tantum versabimur, ex his vero quæ sunt propria singularum virtutum ea tantum attingentes, sine quibus generalia explicari non possunt, et dicemus prius de his quæ ad intellectum pertinent, quia prior potentia est, deinde de his quæ ad voluntatem spectant, et obiter de inferioribus potentiis quatenus aliquid gratiæ participare possunt, delibabimus.

CAPUT I.

UTRUM GRATIA DIVINÆ REVELATIONIS, AD DEUM IN HAC VITA COGNOSCENDUM, SICUT AD SALUTEM OPORTET, FUERIT NECESSARIA?

1. *Primum punctum hujus capituli.* — *Secundum.* — Diximus, in superiori libro, divinam revelationem per se non esse necessariam ad veritates naturales cognoscendas, ideoque in homine non requiri necessario ad aliquam

veritatem in particulari, ac definite, licet, ad cognoscendas omnes sine errore vel diminutione, necessaria sit homini, præsertim lapsio. Nunc vero de veritatibus altioris ordinis tractamus, et duo inquiruntur quæ in titulo insinuantur: unum est, an sint aliquæ veritates quæ sine revelatione cognosci non possint; aliud est, an illa revelatio et cognitio sit ad salutem necessaria: quia vero utrumque in materia de fide, et in aliis locis Theologiæ ex professo disputatur, ideo in præsentibus breviter et per summa capita expeditur.

2. *Pro primo puncto.* — *Prima suppositio.* — Imprimis ergo suppono aliqua divina mysteria hominibus esse ad cognoscendum proposita, quæ sine divina revelatione cognosci non possent. Hoc certissimum est traditurque a Theologis tractantibus de Trinitate, Incarnatione, Eucharistia, Vita æterna, seu Visione beata, et aliis potissimis mysteriis fidei, de quibus nos etiam in suis locis diximus. Nunc ergo breviter probatur primo ex illo Matth. 16: *Beatus es, Simon Barjona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus;* et ex Paulo ad Rom. 1: *Quod notum est Dei, manifestum est in illis, Deus enim illis manifestavit,* utique per creaturas, ut ex contextu constat et omnes exponunt. Significatque Apostolus esse aliud, vel alia in Deo non ita manifesta, sed altiora mysteria, quæ nisi revelentur, cognosci non possunt a creaturis, de quibus idem Paulus, 1 Cor. 2, ait: *Sapientiam loquimur in mysterio, quæ abscondita est;* et infra: *Nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum. Spiritus autem omnia scrutatur, etiam profunda Dei.* Ratio autem cur hæc non possint naturaliter ab homine cognosci, est quia imperfecte et per sensum sumit cognitionem. Si vero universaliter de omni creatura intellectuali loquamur, ratio ob quam multa non possunt ab ulla creatura naturaliter cognosci, est quia aliqua mysteria Dei per solos effectus naturales non manifestantur, ut mysterium Trinitatis. Omnis autem creatura vi suæ naturæ solum potest cognoscere Deum, quatenus per effectus naturales investigari potest. Alia vero mysteria quæ supra naturæ ordinem a Deo fiunt, priusquam fiant non possunt cognosci ut futura, nisi per revelationem, quia ex libera Dei voluntate pendent; nec postquam facta sunt, quia neque per se cadunt sub objectum intellectus creati, nec per effectus manifestantur, ut latius de Angelis tractatur 1 part., quæst. 57, art. 5.

3. *Secunda suppositio pro secundo puncto.*

— Secundo, supponendum est cognitionem horum mysteriorum, quæ per solam revelationem notificantur, esse necessariam ad salutem. Hoc etiam est certum, et latius probatur in materia de fide. Nunc breviter colligitur ex illis verbis Christi Joan. 17: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum.* Ubi in verbo *cognoscant*, subjungendum est non solum in vita futura, sed etiam in præsentibus, nam hoc modo ait Christum clarificasse Patrem, et manifestasse ipsius nomen hominibus. Si ergo vita æterna sumatur in rigore pro celesti vita, sic cognitio hujus vitæ dicitur esse vita æterna, non formaliter, sed causaliter, quia est radix et origo illius, ut dixit Cyrillus, lib. 11 in Joan., cap. 16, et indicat Augustinus, tract. 105. Si autem ipsamet cognitio hujus vitæ dicitur formaliter vita æterna, intelligitur inchoative, ut ait Euthym. ibi. Et in utroque sensu ostenditur ex illo loco, cognitionem Patris et Filii incarnati, et consequenter etiam Spiritus Sancti, esse tam necessariam in hac vita, ut sine illa neque vita æterna in celo obtineri, neque hic prout expedit participari possit.

4. *D. Augustini mens.* — Verum est Augustinum sæpe tam verbum *cognoscant*, quam *vitam æternam*, referre ad visionem Dei claram, ut patet lib. de Spirit. et Litter., cap. 33, et 1. 2 de Liber. arbitr., cap. 2, ubi advertit ideo non dixisse Christum, ut credant, sed *ut cognoscant*, quia de altiori cognitione loquebatur. Et in hoc sensu, qui est probabilis, testimonium illud non probat intentum, tamen ibidem fatetur Augustinus unam cognitionem esse præmium alterius, et consequenter cognitionem viæ esse radicem alterius: et Christus, in toto illo capite, satis clare loquitur de cognitione viæ. Sed ulterius hoc confirmant verba Christi Joan. 6: *Omnis qui audit a Patre et didicit, venit ad me.* Audimus autem a Patre per revelationem divinam, juxta illud quod ibidem Christus allegat: *Erunt omnes docibiles Dei,* ex illo Isai. 54: *Ponam universos filios tuos doctos a Domino,* utique per Christum et prædicatores ejus, quibus ipse dixit Matt. ult.: *Ite, docete omnes gentes,* hæc enim doctrina quædam revelatio est, ut infra dicam. Ratio vero cur ad salutem sit necessaria cognitio illarum rerum, quæ non nisi per revelationem haberi potest, est ex ordinatione divinæ providentiæ, habet tamen fundamentum quasi connaturale in fine ad quem natura intellectualis ordinata est. Ille enim est supernaturalis beatitudo, in

qua beati visuri sunt etiam profunda Dei, et ideo oportuit ut in via aliquo modo ea præcognoscerent, et quasi paulatim addicerent. Item quia hæc cognitio talium mysteriorum necessaria ad salutem est cognitio fidei, ut jam dicam: *Fides autem est ex auditu, auditus autem per verbum Christi,* ut dicitur ad Rom. 10. Unde etiam Trident., sess. 6, c. 6, dixit: *Disponuntur ad justitiam divina gratia excitati et adjuti, fidem ex auditu concipientes:* nomine autem auditus et verbi Dei omnis divina revelatio comprehenditur, ut statim explicabo.

5. *Tertia suppositio attinens ad utrumque punctum.* — Tertio igitur suppono id quod proxime dixi, hanc cognitionem viæ, ad salutem necessariam, esse cognitionem fidei; nam licet possit Deus aliis modis se manifestare hominibus, non solum in patria per speciem, sed etiam in via per scientiam infusam vel per prophetiam, tamen hi modi extraordinarii sunt, et ad salutem singulorum non necessarii, et ideo de illis non tractamus; et quia si ad fidem est necessaria gratia, multo magis ad altiores cognitiones Dei. Quod ergo cognitio fidei ad salutem necessaria sit, de fide est, ex Paul. ad Heb. 10: *Sine fide impossibile est placere Deo.* Et ad Rom. 10: *Quomodo invocabunt eum in quem non crediderunt.* Et hoc etiam probant illa verba Christi Matth. ult.: *Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit,* significans tam necessariam esse fidem ad salutem, sicut est Baptismus. Ratio est, quia hæc mysteria non possunt cognosci per scientiam naturalem, scientia autem infusa nec debuit nec convenienter potuit omnibus dari, et ideo postulata est cognitio, quæ omnibus viatoribus communis esse possit, et ideo quando hic peregrinamur, per fidem ambulamus. Item oportuit intellectum captivari in obsequium Dei et ut credendo se disponat ad videndum, et quodam particulari modo per fidem visionem mereatur, ut latius in propria materia tractatur.

6. *Assertio principaliter intenta, et de fide.* — *Probatur auctoritate.* — *Accedit ratio.* — Ex his ergo concluditur ad cognoscendum Deum in via, sicut oportet ad salutem, necessariam esse gratiam divinæ et supernaturalis revelationis. Assertio est de fide, quam tradit Concilium Arausicanum, can. 8, ubi definit, *neminem posse sine revelatione Dei mysterium salutis conquirere.* Et Trident., dicto cap. 6: *Disponuntur (ait) ad justitiam, fidem ex auditu concipientes:* et infra: *Credentes vera esse, quæ divinitus*

revelata sunt. Sumiturque hæc veritas ex testimoniis sacræ Scripturæ paulo antea allegatis. Item ex illo Matth. 11: *Abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis*; et paulo inferius: *Nemo novit Filium nisi Pater, nec Patrem quis novit nisi Filius, et cui Filius voluerit revelare*; et Joan. 1: *Unigenitus qui est in sinu Patris, ipse enarravit*; et capite decimo-quinto: *Vos autem dixi amicos, quia omnia quæ audivi a Patre meo, nota feci vobis*; et infra: *Si non venissem, et locutus eis fuisset, peccatum non haberent*; et infra: *Spiritus veritatis ille testimonium perhibet de me, et vos testimonium perhibebitis*. His enim omnibus modis divinæ revelationis necessitas declaratur, et sexcenta similia in Scriptura passim occurrunt. Unde neque Pelagius necessitatem hujus beneficii divini negavit; imo illud solum, vel maxime gratiam appellabat, ut ex Augustino, hæres. 88, et epist. 95, et l. 1 de Gratia Christi, cap. 31, et lib. 2, cap. 26, et aliis frequentibus locis constat. Ratio item est ex dictis, quia ad salutem necessarium est cognoscere myteria quæ per rationem naturalem cognosci non possunt: ergo oportet ut cognoscantur per cognitionem divinitus datam; hæc autem cognitio debet esse fidei divinæ, ut ostensum est, et magis infra probabitur, quæ fides nititur in divina revelatione, propter quod dixit Paulus *fidem esse argumentum non apparentium*, ad Hebr. 11; ergo divina revelatio est imprimis necessaria ad prædictam cognitionem.

7. *Obiectio proponitur et diluitur.* — Dices: multa credimus de Deo in hac vita, quæ naturali etiam ratione cognoscimus, nam Paulus dixit: *Accedentem ad Deum oportet credere quia est*, etc. Deum autem esse naturaliter cognoscimus; ergo saltem de his non est necessaria revelatio. Respondemus, ad cognoscenda hæc per rationem naturalem, non fuisse per se necessariam revelationem, saltem respectu singulorum; tamen ut cognoscantur per fidem Christianam, eorum revelationem necessariam esse. Quia cognitio fidei præstantior est et certior, et ideo indiget altiori medio. Unde quamvis hæc possint de Deo naturaliter cognosci, tamen quia illa sunt veluti fundamentum eorum quæ supernaturaliter cognoscuntur, ideo necesse fuit illa etiam supernaturali modo cognosci et revelari, quia non potest supernaturalis fides in iudicio et certitudine cognitionis naturalis per se fundari, ut in tractatu de Fide latius declarabitur.

8. *Dubium primum et ejus resolutio.* — Sed

quæret aliquis primo, quid nomine revelationis intelligamus. Respondeo breviter intelligi omnem sufficientem fidei propositionem, sive interius tantum fiat, sive per exteriorem prædicationem. Ut hoc autem magis intelligatur, adverto ad cognitionem fidei duo esse necessaria: unum est apprehensio rerum credendarum, quatenus homini proponuntur ut dicta a Deo, et consequenter ut credibilia ex testimonio divino: aliud est assensio ad res propositas, in quo propriè fides ipsa consistit, juxta illud Augustini: *Credere est cum assensione cogitare*, lib. de Prædest. Sanctor., c. 2. Interdum ergo solet revelationis nomine hoc ipsum iudicium comprehendere, in quo sensu accipi potest quod Christus Dominus Petro dixit Matth. 16: *Caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in celis est*. Et c. 11: *Cui voluerit Filius revelare*. Hic vero non ita loquimur de revelatione, sed priori modo quatenus ad iudicium fidei necessario præsupponitur; sic enim contingit multis revelari fidem qui non credunt, quamvis sine prævia revelatione nemo credat.

9. *Dubium secundum, et dubitandi ratio.* — Secundo, inquiri potest an revelatio hoc modo sumpta sit gratia. Et ratio duditandi esse potest, quia Pelagius fatebatur ad fidem esse necessariam gratiam, per gratiam revelationem intelligendo, et tamen in hoc graviter reprehenditur ab Augustino, quod dolose de gratia loqueretur, ut veram gratiam negaret, ut patet ex dicta hæresi 88, et ex toto lib. de Gratia Christi, et ex epist. 106, et lib. 2 de Peccat. merit., c. 11. Et confirmari potest ex Joan. 1, ubi gratia distinguitur a lege: *Lex per Moysen data est, gratia per Christum facta est*. Lex autem doctrinam et revelationem comprehendit, vel illi æquiparatur.

10. *Satisfit præcedenti dubio.* — Dicendum vero est gratiam generatim sumptam recte attribui revelationi fidei, nam omne beneficium non debitum naturæ, et conferens aliquo modo ad vitam æternam, gratia merito dici potest, ut ex superioribus constat; hæc autem revelatio est magnum Dei beneficium, ut per se notum est, et non est debitum naturæ, et est necessarium ad salutem, ut dictum est; ergo est quædam gratia Dei. Quod aperte sumitur ex Conc. Milevit., c. 4, dicente: *Qui dixerit gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum propter hoc tantum nos adjuvare, quia per ipsam nobis revelatur quid agere debeamus, et aperitur intelligentia mandatorum Dei, et non etiam quia nos juvat*, etc. *anathema sit*. Utrumque

enim donum Dei est, et scire quid agere debeamus, et diligere ut faciamus. Ergo etiam ipsa revelatio est gratia et donum Dei, et ita explicat Concilium in quo Pelagius erraverit, et inde sumitur, quomodo intelligendus sit Augustinus. Reprehendit enim Pelagium non quia revelationem diceret esse gratiam, sed quia præter illam, nullam gratiam vere adjuvantem et operantem confiteretur. Et ideo, ad tollendam verborum elusionem, solet Augustinus distinguere gratiam a doctrina, loquiturque de gratia strictè pro illa qua juvatur, quæ solet dici gratia inspirationis et adjutorii. Altera vero dici potest gratia revelationis. Et hoc modo etiam lex supernaturaliter data a Deo habet rationem gratiæ et beneficii divini, de quo Paulus ad Rom. 3 loquitur, cum dicit fuisse Dei beneficium Judæis collatum, *quia credita sunt eis eloquia Dei*. Estque hæc doctrina Augustini in expositione mystica Ps. 134, circa illa verba: *Educens nubes ab extremo terræ*, ubi per nubes, prædicatores verbi Dei intelligit, per quos Deus mentes excitat, vel ad timorem, vel ad poenitentiam et gratiam. Et l. 50 Homil., in 23, dicit esse gratiam Dei, non habere suasores ad malum; ergo multo magis habere ad bonum. Et l. 1 de Peccat. merit., c. 22, inter singularia gratiæ beneficia ponit habere prædicatores verbi Dei. Idem docet Greg., 20 Moral., cap. 10, et late Prosper, fere toto lib. de Vocat. gent.

11. *Dubium tertium in quo resolvendo erravit Pelagius.* — Tertio, inquiri potest an hæc revelatio ita sit gratia ut sit etiam gratis data. In hoc enim etiam Semipelagiani errasse videntur, nam hominis meritis tribuebant quod ei revelaretur seu prædicaretur fides, et quoniam sæpe contingit, hominibus nulla priora habentibus merita fidem prædicari, et, quod magis est, etiam baptismum dari, ut aperte patet in infantibus, dicebant, hoc ipsum beneficium conferri propter futura merita prævisa, quia prævidit Deus illos fuisse bene usuarios illo beneficio, ut sumitur ex Prospero et Hilario in epist. ad August., ante l. de Prædestinat. Sanctor., et August. eodem libro. Movebantur autem illi ut Deum defenderent ab acceptione personarum.

12. *Resolutio catholica.* — Vera tamen et certa fides est hoc beneficium esse gratuitum, id est, mere gratis et sine ullo merito datum. Probatur imprimis ex Paulo ad Galat. 1: *Cum autem placuit ei qui me segregavit ex utero matris meæ, ut revelaret filium suum in me*. Est ergo hoc beneficium ex solo beneplacito Dei.

De quo etiam Christus, Matth. 11, cum dixisset: *Confiteor tibi, Pater*, usque ad illud: *Et revelasti ea parvulis*, concludit: *Ita, Pater, quoniam sic fuit beneplacitum ante te*, quia non ex hominis merito, sed ex divino ac puro beneplacito tantum bonum confertur. Facit etiam quod, Actor. 14 et 16, gratiæ Dei tribuitur, attendere ad ea quæ dicebantur a Paulo; et quod Isai. 65 dicitur: *Inventus sum a non quærentibus me, et palam apparui iis qui me non interrogabant*. Veritas etiam hæc in illis Conciliis intelligitur definita, et in illis locis a Patribus tradita, ubi statuunt initium fidei et salutis gratis nobis dari, et non ex merito: Arausic., cap. 5; Trident., cap. 5; Augustin., toto l. de Prædestinat. Sanctor., et q. 2 ad Simplic., et aliis locis infra tradendis; Prosper, lib. 1 de Vocat. gent., cap. 23 et 24. Nam licet per initium fidei intelligantur vel voluntatem credendi, vel vocationem ad fidem per internam inspirationem, profecto si hoc initium non cadit sub meritum, ante illud nullum est meritum. At prædicatio, seu auditio ac revelatio fidei in hac vocatione includitur, vel ad illam antecedit: ergo multo minus potest cadere sub meritum. Confirmatur, quia si tale meritum anteedere posset, illud non esset ex gratia; nam ante fidem nullum est proprium gratiæ meritum, ut supra tactum est, et infra contra Semipelagianos dicitur; ergo nec esse potest ante revelationem fidei; esset ergo per naturæ vigorem, et multum conducere ad salutem vitæ æternæ, quæ a revelatione fidei pendet: hoc autem repugnat Concilio Arausiano, cap. 7 et 8; ergo. Item jam haberet homo aliquid de quo gloriaretur tanquam de non gratis accepto, sed merito proprio sui liberi arbitrii comparato, contra regulam Pauli, 1 Corinth. 4: *Quid habes quod non accepisti?* Item jam sancta aliqua cogitatio esset ex nobis, et non ex divino munere gratuito, contra Arausic., c. 9, de quo multa alia supra retulimus l. 1, cap. 2. Unde ratio a priori est, quia sola natura non potest aliquid supernaturale mereri; ante revelationem autem nihil est, nisi sola natura. Præterquam quod ex ipsis effectibus est hoc fere evidens. Quæ enim ratio ex parte hominum gentilium reddi potest, ob quam iis potius quam illis Evangelium annuntietur, et aliis citius, aliis tardius? Profecto nulla, cum omnes essent impii et iniqui, et sæpe ad illos prius perveniat prædicatio, qui pejores sunt. Non est ergo hic meritum, sed gratia divina et beneplacitum, ut late probat Prosp., lib. 1 de Vocat. gent., c. 13 et sequent., et l. 2, c. 3 et sequentibus.

13. *Ad Semipelagianos in num. 11 adductos* — Quod vero Semipelagiani dicebant de futuris meritis sub conditione prævisis, multa continent absurda, quæ in discursu materiæ confutanda sunt; nunc duo indicare sufficiet. Prius est, quod Deus præmiet vel puniat opera quæ nunquam erunt, solum quia sub conditione prævidentur, quod falsissimum et impiissimum esse convincit Aug., libro de Prædestinat. Sanctor., cap. 12, ex illo Pauli ad Rom. 14: *Omnes stabimus ante tribunal Christi, ut unusquisque referat, prout gessit in corpore, sive bonum, sive malum*: et ratio est evidens, quia quæ nunquam futura sunt, neque possunt homini imputari. Item quia ad gratiam Dei pertinet ut auferat occasionem vel etiam vitam eo loco aut tempore in quo prævidet Deus fuisse hominem peccatum, si talis occasio occurreret, vel si tali tempore viveret, juxta illud Sap. 4: *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus*. Denique quia de eodem homine prævidet Deus peccatum uno tempore, et alio recte operatum, si vivat; cur ergo potius præmio quam poena illum afficiet, si neutrum absolute facturum sit? Est ergo evasio erronea et contra omnem rationem. Alius error Semipelagianorum erat, quia etiam posita illa præscientia, falsum asseruisse convincuntur ex verbis Christi, Matt. 11: *Væ tibi, Corozain, væ tibi, Bethsaida, quia si in Tyro et Sidone factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio et cinere pœnitentiam egissent*. Ex hac enim Christi sententia constat prædicatum esse Evangelium cum signis et virtutibus, iis qui non fuerunt credituri, et non esse prædicatum his qui credidissent, si eis prædicaretur, ut notavit Augustinus Enchirid., c. 93, et lib. 2 de Persever., c. 9 et 10; et Prosper ad excerpta Genuen., respons. 8.

CAPUT II.

UTRUM AD CREDENDUM REVELATIÆ SPECIALIS GRATIÆ DEI SIT NECESSARIA.

1. *Quid in hoc erraverint Pelagiani et Semipelagiani*. — Error Pelagianorum et Semipelagianorum fuit, fidem non esse donum gratiæ Dei vere adjuvantis ad credendum, inspirando liberam credendi voluntatem; non tamen eodem modo in hoc errarunt. Quod ut intelligatur, sciendum est actum credendi, cum liber sit, duos actus includere. Unus est intellectus, scilicet, assentiri veritati propo-

sitæ; alius est voluntatis, nimirum velle assentiri. Pelagiani ergo dixerunt utrumque actum posse viribus naturæ fieri, facta sufficienti revelatione et propositione objecti, sine alio divinæ gratiæ adjutorio, pro sola credentis libertate. Et ante Pelagium fuit in illo errore Tia-nius, ut Aug. refert lib. 3 de Doctr. Christ., c. 33. Postea vero Semipelagiani dixerunt post revelationem, seu propositionem credibilium factam, in sola libertate positum esse velle credere, sicut velle non credere: ad credendum autem, sicut oportet, necessarium esse novum gratiæ adjutorium. Et in hoc sensu dicebant ad fidei actum esse necessariam gratiam, non vero ad voluntatem credendi. Quamvis aliqui eorum etiam aliquam fidem minus perfectam dicerent esse ex nobis sine gratia, quam per gratiam perfici necesse sit, nisi forte ipsammet voluntatem credendi fidem imperfectam vocarent. Ex quo tandem inferebant hanc gratiam quæ ad recte credendum datur, non mere gratis dari, sed ex merito illius voluntatis credendi, vel illius fidei imperfectæ. Hæc omnia constant ex dictis in Prolegom. 5, et ideo ea latius explicare aut probare non est necessarium; neque etiam illorum errorum fundamenta referre, quia solum movebantur, vel ut fidem liberam esse defenderent, vel ut Deum a personarum acceptione liberarent. De quibus sæpe jam dictum est, et de primo ex professo dicitur, tractando de concordia gratiæ et liberi arbitrii. De secundo vero in materia de prædestinatione late dictum est, in gratuita donatione propriorum honorum pro sola voluntate nullam esse personarum acceptionem.

2. *Quid etiam Luther.* — At vero Lutherani et alii Novatores, cum in sola fide justitiam nostram collocent, facile potuerunt in hoc puncto non errare, agnoscendo fidem esse donum Dei et sine gratiæ auxilio non fieri. Verumtamen nihil certum in hoc dicere possum, et verisimilius credo nihil supernaturale de fide cogitasse præter extrinsecum favorem vel acceptionem; quia voluntatem credendi negant fieri posse a nobis libere, sed vel a solo Deo fieri in nobis, vel per voluntatem Dei nostram necessitari ad volendum credere. Unde nullum aliud auxilium putant esse nobis necessarium ad illam voluntatem propter dictam efficaciam divinæ voluntatis, quam in omnibus actibus humanis requirunt. Unde nihil altius de voluntate credendi vel de ipso actu fidei cogitasse videntur. Eo vel maxime quod cum dicant omnia nostra opera esse peccata, idem necesse est ut de voluntate credendi sen-

tiant; quomodo ergo possunt ad talem fidem verum gratiæ auxilium postulare? Sed fundamenta hujus erroris in sequentibus tractanda sunt, et ideo illum omittimus.

3. *Prima assertio de fide, et probatur primo ex Scriptura.* — Dico ergo primo: ad credendum sicut oportet ea quæ divinitus revelantur, necessarium est ex parte intellectus speciale gratiæ adjutorium, a revelatione seu sufficienti objecti propositione distinctum. Est de fide, probaturque primo ex Scriptura. Nam Joan. 6 dicit Christus: *Nemo potest venire ad me nisi Pater meus traxerit eum*. Statim vero exponit quid sit venire, dicens: *Sunt quidam ex vobis qui non credunt*, credere ergo est venire; quid autem sit trahi explicat, dicens: *Propterea dixi: Nemo potest venire ad me, nisi ei datum fuerit a Patre meo*: unde inferius subdit: *Hoc est opus Dei, ut credatis in ipsum*. Diciturque specialiter *opus Dei*, propter speciale adjutorium, nam per concursum generalem omnia sunt opera Dei. Atque ad hunc fere modum expendit hoc testimonium Augustinus, tractatu 29 in Joann., et lib. 1 contra duas epistolas Pelagianor., cap. 19; idem probatur ex verbis Christi, Joann. 15: *Sine me nihil potestis facere*, ubi loquitur Dominus de operibus fructuosus ad salutem, de quibus statim subdit: *Qui manet in me et ego in eo, hic fert fructum multum*, et loquitur de se non tantum ut est Deus, sed etiam ut est homo et redemptor, ut patet ex illis verbis: *Ego sum vitis vera, et Pater meus agricola est*, ut intelligamus virtutem et auxilium gratiæ ab ipsius meritis proveniens, necessarium esse ad hæc opera, ut videri potest in Augustino ibi, tract. 80, et Hilario, lib. 9 de Trinit., et sumitur ex Tridentin., cap. 6.

4. *Accedunt loca alia ex Paulo.* — Præterea hæc assertio est principaliter intenta a Paulo in epistola ad Romanos, in qua præcipue ostendit justitiam esse ex spiritu fidei, et non ex lege: unde ait cap. 3: *Ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram illo*, docens non esse satis doctrinam aut revelationem, nisi accedat spiritus et gratia Christi, quæ est per fidem; unde subjungit: *Justitia autem Dei per fidem Jesu Christi*: et ideo concludit justitiam veram non esse per legem factorum, sed per legem et spiritum fidei, de quo ait c. 12: *Unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei*. Expresse ad Ephes. 2: *Salvati estis per fidem, et hoc non ex vobis, donum enim Dei est, ne quis gloriatur*; cui consonat illud 1 Cor. 4: *Quid habes quod non accepisti?* et c. 7: *Misericor-*

diam consecutus sum, ut sim fidelis; non dicit quia sum, sed ut sim, ut intelligatur misericordia prævenire, ut considerat sæpe Augustinus. Unde ad Phil. 1: *Vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis*, etc.; deinde Actor. 13: *Crediderunt quotquot præordinati sunt in vitam æternam*.

5. *Probatur secundo ex Conciliis, et Pontificibus, et Patribus.* — Præterea definita est hæc veritas contra Pelagium in Conciliis, Milevit., cap. 4 et 5, generatim de operibus pietatis, et in Africano, canon. 17 et 18; Arausic., cap. 5 et 6, et Trident., sess. 6, canon. 1, 2 et 3; et traditur a Cœlestino in epist. 1 ad Episcop. Galliæ, cap. 10; Leone Papa, ep. 84, alias 86, et ab Innocent. I, in ep. ad Episcop. Africae, 25 et sequentibus, et apud August. 93. Et de hac veritate videri potest Augustinus, ultra citata loca, in lib. de Spirit. et litter., cap. 31 et sequentibus, et q. 2 ad Simplic., et ep. 90 et sequentibus, et toto lib. de Prædestin. Sanctor., et de Bono perseverant. in principio, et cap. 19; et lib. 1 de Grat. Christi, et alia loca statim referam. Et Fulgentius, lib. de Incarn. et grat., c. 17 et sequentibus, et lib. 1 ad Moni., cap. 15; et Prosper, lib. 1 de Vocat. gent., c. 8 et 9, alias 23 et 24, et contra Collat., cap. 6, ut alia omittam, quæ vulgaria sunt; solum proponam optima verba Isidori, lib. 3 Sentent., cap. 10: *Doctrina sine adjuvante gratia, quamvis infundatur auribus, ad cor nunquam descendit, foris quidem perstrepat, sed interior nihil proficit. Tunc autem Dei sermo infusus auribus ad cordis ultima pervenit, quando Dei gratia mentem interior, ut intelligat, tangit*.

6. *Ut ratione probetur, subditur minus principalis assertio.* — Ut autem ratione probetur hæc assertio, statuendum prius est adjutorium Dei non esse necessarium tantum ad facilius credendum, ut Pelagius et Cœlestius dicere ausi sunt, sed esse necessarium simpliciter ad credendum, ac proinde hanc non esse necessitatem ad melius esse, quæ potius est utilitas, sed esse necessitatem simpliciter, quia sine illo auxilio non solum ægre possumus, sed potius omnino non possumus credere, sicut oportet. Quod eadem fide certum est et in terminis definitum in prædictis Conciliis, præsertim in Milevitano, c. 5; et Trident., can. 3: *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritu Sancti inspiratione et adjutorio, posse hominem credere sicut oportet, anathema sit*. Et idem habent Pontifices citati. Probantque adducta Scripturæ testimonia. Nam Christus dixit: *Sine*